

Konsekvensutredning

Förslag till nya föreskrifter om förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar

Enligt förordningen (2007:1244) om särskild konsekvensutredning vid regelgivning ska en myndighet som överväger nya eller förändrade regler utreda reglernas kostnadsmässiga och andra konsekvenser i den omfattning som behövs i det enskilda fallet. Utredningen ska dokumenteras i en konsekvensutredning.

Inledning

Allmänt om EU:s nya djurhälsoförordning

EU beslutade den 9 mars 2016 en ny djurhälsoförordning¹ (härefter benämnd *EU:s djurhälsoförordning*). Denna förordning började tillämpas den 21 april 2021, med undantag för den del som rör förflyttning av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte som ska börja gälla först den 22 april 2026. Fram till dess gäller nuvarande lagstiftning på detta område.

EU:s djurhälsoförordning innebär en mer samlad lagstiftning på djurhälsoområdet och den nya förordningen ersätter ett stort antal beslut, direktiv och förordningar på EU-nivå. Förordningen kommer dock inte ersätta samtliga nu gällande EU-rättsakter på djurhälsoområdet. Vissa EU-förordningar kommer fortsätta att gälla, såsom exempelvis den så kallade TSE-förordningen². EU:s djurhälsoförordning är en ramlag och den kompletteras med närmare bestämmelser som kommissionen antar genom delegerade akter och genomförandeakter. EU:s djurhälsoförordning och samtliga delegerade akter och genomförandeakter benämns härefter *EU:s djurhälso-lag*.

EU:s djurhälso-lag är inte bara en konsolidering av tidigare EU-rättsakter på djurhälsoområdet utan innebär även att lagstiftning som tidigare har funnits på nationell nivå nu istället regleras i EU-lagstiftningen.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 av den 22 maj 2001 om fastställande av bestämmelser för förebyggande, kontroll och utrotning av vissa typer av transmissibel spongiform encefalopati.

Regeringen har tillsatt en utredning, Djurhälsolagsutredningen, med syfte att se över den nationella lagstiftningen på djurhälsoområdet med anledning av EU:s djurhälsolag. Syftet med utredningen har varit att anpassa den svenska lagstiftningen till EU:s djurhälsolag samt att få till stånd en modern och sammanhållen lagstiftning med en tydlig systematik. Lagstiftningen ska säkerställa ett gott smittskydd och därigenom tillvarata djurskydds-, folkhälso- och miljöintressen samt produktionsekonomiska intressen. Djurhälsolagsutredningen överlämnade betänkandet *En samlad djurhälsoreglering* (SOU 2020:62) till regeringen i oktober 2020.

Utredningen om ny svensk djurhälsolag och djurhälsoförordning är försenad. Lag och förordning fanns därför inte på plats den 21 april 2021 när EU:s djurhälsolag började tillämpas. Jordbruksverket kommer därför i ett första skede anta föreskrifter som har anpassats till EU:s djurhälsolag. Ytterligare anpassningar av föreskrifterna kommer sedan att genomföras i samband med införandet av den nya svenska lagstiftningen.

De nuvarande svenska bestämmelserna på djurhälsoområdet finns huvudsakligen i Jordbruksverkets föreskrifter. Dessa föreskrifter har tillkommit under flera år och många av dem har dessutom ändrats i olika omgångar, vilket har lett till att lagstiftningen är svåröverskådlig. Det finns därför ett behov av att göra lagstiftningen tydligare och mer lättläst samt ge den en ändamålsenlig struktur.

På samma sätt som EU-lagstiftningen kring djurhälsa och smittskydd samlas i EU:s djurhälsolag har Jordbruksverket också valt, med vissa undantag, att föra samman bestämmelser från olika befintliga föreskrifter och skapa färre och mer övergripande författningar på djurhälsoområdet. Syftet är att skapa en modern och sammanhållen struktur med en tydlig systematik och därmed göra föreskrifterna på djurhälsoområdet mer tillgängliga så att berörda parter lättare kan informera sig om gällande regler.

Nya föreskrifter om förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar

På EU-nivå fastställdes tidigare bestämmelser om sjukdomsbekämpning i ett antal EU-direktiv som vart och ett innehöll bestämmelser avseende en eller några få djursjukdomar. Många av dessa bestämmelser har nu ersatts av EU:s djurhälsolag, däribland kommissionens delegerade förordning (EU) 2020/687³. Denna delegerade förordning kompletterar EU:s djurhälsoförordning vad gäller bestämmelser om förebyggande och bekämpning av så kallade förtecknade sjukdomar. Här bör även nämnas kommissionens delegerade förordning 2020/689⁴ som kompletterar EU:s djurhälsoförordning vad gäller bestämmelser om övervakning, utrotningsprogram och sjukdomsfri status för vissa förtecknade sjukdomar och nya sjukdomar.

Syftet med att flytta över bestämmelser från direktiv till förordningar har varit att ge tydliga, harmoniserade och detaljerade bestämmelser för bekämpningar av djursjukdomar i hela EU. Den Europeiska kommissionen har uttalat att ett samlat och tydligt regelverk på området kommer att säkerställa att risken för djursjukdomar hanteras bättre av både behöriga myndigheter och berörda aktörer.

Förtecknade sjukdomar

Vissa bestämmelser i EU:s djurhälsolag är allmänt tillämpliga och gäller utan koppling till en viss överförbar sjukdom. Många bestämmelser är dock sjukdomsspecifika. De sjukdomsspecifika bestämmelserna om förebyggande och bekämpning som föreskrivs i EU:s djurhälsolag

³ Kommissionens delegerade förordning (EU) 2020/687 av den 17 december 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 vad gäller bestämmelser om förebyggande och bekämpning av förtecknade sjukdomar.

⁴ Kommissionens delegerade förordning (EU) 2020/689 av den 17 december 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 vad gäller bestämmelser om övervakning, utrotningsprogram och sjukdomsfri status för vissa förtecknade sjukdomar och nya sjukdomar.

ska tillämpas på sjukdomar som har förtecknats i artikel 5.1 a i EU:s djurhälsoförordning och i kommissionens delegerade förordning (EU) 2018/1629⁵.

Vilka åtgärder som ska vidtas mot respektive så kallad förtecknad sjukdom kategoriseras enligt artikel 9.1 i EU:s djurhälsoförordning. Sjukdomar som kategoriseras enligt artikel 9.1 a (a-sjukdomar) ska vara föremål för omedelbara utrotningsåtgärder om de påvisas inom EU. Sjukdomar enligt artikel 9.1 b (b-sjukdomar) är sådana som finns inom unionen och som ska vara föremål för utrotningsprogram med det slutliga målet att de ska utrotas i hela unionen. Kategorisering enligt artikel 9.1 c (c-sjukdomar) innebär att medlemsstater som är fria från sjukdomen, eller har utrotningsprogram som har godkänts av kommissionen och som syftar till frihet, får ansöka om att ställa särskilda krav vid förflyttningar. Detta motsvarar de så kallade tilläggsгарantier som medlemsstaterna har haft rätt att söka om enligt det tidigare EU-regelverket. I artikel 9.1 d regleras sjukdomar för vilka åtgärder är nödvändiga för att förhindra spridning i samband med införsel till unionen eller förflyttningar mellan medlemsstaterna (d-sjukdomar). Slutligen regleras i artikel 9.1 e sådana sjukdomar som det finns ett behov av att övervaka inom unionen (e-sjukdomar).

De förtecknade sjukdomarna har kategoriserats genom bestämmelser i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1882⁶. Av bestämmelserna framgår att alla a-, b- och c-sjukdomar även är d- och e-sjukdomar. Vidare är alla d-sjukdomar även e-sjukdomar. Det finns vissa sjukdomar som endast har ansetts kräva övervakning och därför är förtecknade som enbart e-sjukdomar.

Det följer av EU:s djurhälsolag att medlemsstaterna är skyldiga att bekämpa a- och b-sjukdomar. Krav på bekämpning av andra sjukdomar finns även ibland annat TSE-förordningen. En medlemsstat som vill bekämpa en c-sjukdom får göra det, och kan då även välja att inrätta ett valbart utrotningsprogram som ska godkännas av kommissionen. En medlemsstat kan även ifråga om en c-sjukdom ansöka hos kommissionen om sjukdomsfri status. Med denna status följer också en möjlighet att få ställa särskilda krav vid förflyttningar. Den medlemsstat som har ett valbart utrotningsprogram måste vidta bekämpningsåtgärder i samband med misstanke eller bekräftade utbrott av de angivna sjukdomarna. Inom vissa ramar kan medlemsstaterna därutöver vidta ytterligare bekämpningsåtgärder.

När det gäller övriga förtecknade sjukdomar (d- och e-sjukdomar) samt icke förtecknade sjukdomar gäller inga bekämpningskrav. EU-bestämmelserna lämnar dock utrymme för medlemsstaterna att vidta sådana åtgärder.

De EU-rättsliga kraven på förebyggande åtgärder och sjukdomsbekämpning i förhållande till den nationella regleringen

Innan EU:s djurhälsolag fanns lagstödet för bekämpningsåtgärder i Sverige i epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658) och bisjukdomslagen (1974:211). Därutöver har Jordbruksverket kunnat vidta åtgärder mot andra sjukdomar med stöd av lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. Vilken sjukdom som bekämpas med stöd av vilken lagstiftning framgår av Jordbruksverkets verkställighetsföreskrifter.⁷

⁵ Kommissionens delegerade förordning (EU) 2018/1629 av den 25 juli 2018 om ändring av förteckningen över sjukdomar i bilaga II till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag").

⁶ Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1882 av den 3 december 2018 om tillämpningen av vissa bestämmelser om förebyggande och bekämpning av sjukdom för kategorier av förtecknade sjukdomar och om fastställande av en förteckning över djurarter och grupper av djurarter som utgör en betydande risk för spridning av dessa förtecknade sjukdomar.

⁷ Se Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:102) om epizootiska sjukdomar och Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:101) om zoonotiska sjukdomar.

I och med att EU:s djurhälsolag ska tillämpas från och med den 21 april 2021 samt att arbetet med en samlad svensk djurhälsolag och djurhälsoförordning är försenat innebär detta att Jordbruksverkets arbete avseende förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar under en övergångsperiod genomförs med stöd av EU:s djurhälsolag samt i huvudsak epizootilagen, zoonoslagen, lagen om provtagning på djur, m.m. och bisjukdomslagen. Vilken rättslig grund som används i Sverige för de förebyggande och bekämpande åtgärderna beror på om och hur den aktuella sjukdomen är förtecknad i EU:s djurhälsolag. Detta eftersom a-, b- och c-sjukdomar måste hanteras enligt direkt tillämpliga bestämmelser i EU:s djurhälsolag. Övriga sjukdomar hanteras med stöd av epizootilagen, zoonoslagen, lagen om provtagning på djur, m.m. samt bisjukdomslagen. Den här indelningen har också betydelse för innehållet i Jordbruksverkets förslag till nya föreskrifter om förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar.

I framtagandet av nya föreskrifter om förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar har Jordbruksverket tagit fasta på det som anges i Djurhälsolagsutredningens betänkande (SOU 2020:62) om att hanteringen av vissa smittsamma djursjukdomar inte bör förändras jämfört med hur det har varit tidigare. Detta innebär att Jordbruksverket också fortsatt kommer att kunna vidta bekämpningsåtgärder även för sådana sjukdomar där EU-lagstiftningen inte uttryckligen kräver att sådana åtgärder vidtas. Jordbruksverket har därmed i dagsläget möjlighet att vidta nödvändiga åtgärder avseende följande djursjukdomar:

- Sjukdomar som förtecknas i EU:s djurhälsolag.
- Sjukdomar som ska bekämpas enligt andra EU-bestämmelser.
- Sjukdomar som omfattas av epizootilagen eller zoonoslagen.
- Sjukdomar som bekämpas med stöd av annan nationell lagstiftning, till exempel lagen om provtagning på djur, m.m. och bisjukdomslagen.

Åtgärder för sjukdomsbekämpning föregås alltid av noggranna bedömningar av om åtgärden är lämplig och att dess kostnader och andra konsekvenser står i proportion till nyttan med åtgärden. I sådana bedömningar beaktas självfallet de begränsningar som kan följa av EU-rätten. Den omständigheten att det formellt finns lagstöd för att vidta alla de åtgärder som omfattas av Jordbruksverkets bemyndiganden att vidta åtgärder betyder alltså inte att det är lämpligt eller proportionerligt att vidta alla dessa åtgärder i alla situationer eller för alla sjukdomar.

Nya föreskrifter på området

Jordbruksverkets åtgärder för sjukdomsbekämpning meddelas genom föreskrifter eller beslut i det enskilda fallet. Föreskrifterna och besluten kompletteras i många fall med instruktioner och vägledning till de parter som berörs av en misstanke om eller ett bekräftat fall av en smittsam djursjukdom.

På samma sätt som den övergripande lagstiftningen kring djurhälsa och smittskydd samlas i en djurhälsolag både på EU-nivå och på nationell nivå har Jordbruksverket, som nämnts ovan, också valt, med vissa undantag, att föra samman bestämmelser från olika befintliga föreskrifter och skapa färre och mer övergripande författningar på djurhälsoområdet. Detta har även skett på området förebyggande och bekämpning av vissa smittsamma djursjukdomar.

Jordbruksverkets föreskriftsförslag innehåller kompletterande lagstiftning avseende sådana sjukdomar som regleras av EU:s djurhälsolag, annan EU-reglering på området, epizootilagen och lagen om provtagning på djur, m.m. Föreskrifterna omfattar inte sjukdomar som bekämpas med stöd av zoonoslagen. Föreskrifterna är inte heller tillämpliga vid misstanke och bekräftat utbrott av bisjukdomar, med undantag av bestämmelser om användning av veterinärmedicinska läkemedel för förebyggande och bekämpning av djursjukdom i 2 kap. Föreskrifterna reglerar dessutom endast åtgärder för förebyggande och bekämpning av sjukdom hos landlevande djur.

Således kommer de föreskrifter som rör sjukdomar som omfattas av zoonoslagen, bisjukdomar samt sjukdomar hos vattenlevande djur fortsätta att gälla. Avsikten är dock att också dessa områden ska anpassas till EU:s djurhälsolag genom nya föreskrifter.

Nu aktuellt föreskriftsförslag sammanfattar och ersätter flera av Jordbruksverkets föreskrifter rörande bekämpning av djursjukdomar, vilka därmed kommer att upphävas, se tabell nedan. I praktiken innebär det nya föreskriftsförslaget inga väsentliga förändringar för djurhållare och aktörer som påverkas av regleringen.

Tabell. Föreskrifter som upphävs till följd av de föreslagna föreskrifterna

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:98) om förebyggande och bekämpning av epizootiska sjukdomar (K3)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:58) med anledning av grundad misstanke om utbrott av Newcastlejsjuka hos fjäderfä och andra fåglar (K5)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:102) om epizootiska sjukdomar (K6)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:8) om skyddsåtgärder när högpatoget aviär influensa av subtyp H5 har konstaterats och N1 misstänks eller bekräftats hos vilda fåglar i Sverige (K9)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2021:14) om användning av veterinärmedicinska läkemedel för förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar (K13)
Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2007:56) om skyddsåtgärder vid misstänkt eller bekräftat utbrott av aviär influensa hos fjäderfä eller andra fåglar i fångenskap i Sverige (K16)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2008:43) om provtagning av idisslare för att kartlägga förekomst av blåtunga och om obligatorisk vaccination (K17)
Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:96) om skyddsåtgärder med anledning av Newcastlejsjuka i Bulgarien (K23)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:8) om vissa skyddsåtgärder med anledning av aviär influensa i flera länder i Asien (K36)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2008:42) om åtgärder med anledning av fall av blåtunga (K37)
Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:97) om skyddsåtgärder med anledning av högpatoget aviär influensa i Republiken Sydafrika (K39)
Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2007:17) om förebyggande åtgärder mot överföring av högpatoget aviär influensa från vilda fåglar till fjäderfä eller andra fåglar som hålls i fångenskap (K24)

Föreskriftsförslaget omfattar bestämmelser om

- användning av veterinärmedicinska läkemedel för förebyggande och bekämpning av vissa sjukdomar,
- åtgärder vid misstanke om en sjukdom som ska bekämpas hos landlevande djur, och
- åtgärder vid bekräftat fall av en sjukdom som ska bekämpas hos landlevande djur.

Eftersom Jordbruksverkets intention är att samla regleringen om hantering av smittsamma djursjukdomar på ett och samma ställe har de nyligen antagna bestämmelserna i *Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2021:14) om användning av veterinärmedicinska läkemedel för*

förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar, saknr K13, vilka trädde i kraft den 21 april 2021, lagts in det nu aktuella föreskriftsförslaget. Bestämmelserna i föreskrifterna SJVFS 2021:14 har anmälts som så kallade ”tekniska föreskrifter” enligt förordningen (1994:2029) om tekniska regler och har infogats i föreskriftsförslaget rakt av – i 2 kap. – utan några ändringar i sak. Mot denna bakgrund samt att bestämmelserna om användning av veterinärmedicinska läkemedel har varit föremål för konsekvensutredning i samband med att reglerna togs fram under 2020–2021 ingår inte någon ny utredning av dessa bestämmelser i den här konsekvensutredningen.⁸

I föreskriftsförslaget anges även vilka sjukdomar som omfattas av epizootilagen, se bilaga 1 till föreskrifterna. Det har inte gjorts några ändringar av vilka sjukdomar som omfattas.

De nya föreskrifternas uppbyggnad och konstruktion

Som nämnts ovan har syftet med att flytta över EU-rättsliga bestämmelser från direktiv till förordningar varit att ge tydliga, harmoniserade och detaljerade bestämmelser för bekämpningar i hela EU.

EU-förordningar är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater. De ska tillämpas som direkt gällande rätt. En förordning varken ska eller får inkorporeras i eller transformeras till nationell rätt, såvida inte annat är särskilt stadgat i förordningen. Något genomförande av EU-förordningar ska således inte ske. Det förekommer dock att förordningar innehåller bestämmelser av direktivliknande karaktär som innebär en uppmaning till medlemsstaten att anta nationella bestämmelser av olika slag. Det kan behövas nationella bestämmelser som gör att en EU-förordning kan tillämpas i praktiken och får genomslag. Den del av EU:s djurhälsolag som reglerar åtgärder för förebyggande och bekämpning av djursjukdomar riktar sig i huvudsak till medlemsstaterna och till den behöriga myndigheten, det vill säga Jordbruksverket, och inte direkt till berörda aktörer. Det nu aktuella föreskriftsförslaget innehåller därför flera bestämmelser om åtgärder som det enligt EU:s djurhälsolag ankommer på Jordbruksverket att ombesörja i förhållande till berörda djurhållare och andra aktörer i samband med en misstanke om eller bekräftat utbrott av de sjukdomar som ska bekämpas enligt EU:s djurhälsolag. Sådana åtgärder avser bland annat inrättande av vissa villkor och begränsningar avseende viss verksamhet med djur inom en restriktionszon samt villkor för transporter inom, till, från och genom en upprättad restriktionszon.

Som nämnts ovan har Jordbruksverket möjlighet att vidta nödvändiga åtgärder för sjukdomsbekämpning avseende djursjukdomar som omfattas såväl av EU-rättslig reglering som av nationell lagstiftning. Nu aktuellt föreskriftsförslag innehåller bestämmelser om förebyggande och bekämpning av följande sjukdomar hos landlevande djur (undantaget salmonella och sjukdomar hos bin, se ovan):

- A-sjukdomar, b-sjukdomar och c-sjukdomar.
- Sjukdomar som ska bekämpas enligt TSE-förordningen.
- Sjukdomar som ska bekämpas med stöd av epizootilagen.
- Sjukdomar som ska bekämpas med stöd av lagen om provtagning på djur, m.m.

I föreskrifterna används begreppet ”åtgärdssjukdomar” som ett samlingsnamn för samtliga dessa sjukdomar och de anges i bilaga 1 till föreskrifterna.

Krav på åtgärder i samband med misstanke om eller bekräftat utbrott av en åtgärdssjukdom förmedlas huvudsakligen genom enskilda beslut till berörda aktörer eller sällskapsdjurhållare.

⁸ Diarienummer för konsekvensutredningen till Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2021:14) om användning av veterinärmedicinska läkemedel för förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar är 5.2.17-6546/17.

Sådana beslut kan avse till exempel avlivning av djur samt villkor för transport av djur, produkter av djur och andra varor. Föreskriftsförslaget innehåller kompletterande bestämmelser om ytterligare åtgärder som ska vidtas vid misstanke om eller bekräftat utbrott av en åtgärdssjukdom.

För att få en enhetlig hantering av åtgärdssjukdomarna inom landet har Jordbruksverket vid framtagandet av de nya föreskrifterna utgått från kraven i EU:s djurhälsolag avseende hanteringen av a-sjukdomar. Föreskrifterna har dessutom utformats på så vis att många åtgärder kommer att föregås av Jordbruksverkets bedömning innan beslut fattas eller instruktioner lämnas. Detta faller sig naturligt med hänsyn till kravet på åtgärder för sjukdomsbekämpning ska föregås av en proportionalitetsbedömning. Som exempel kan nämnas att om Jordbruksverket bedömer det nödvändigt med besöksrestriktioner på en anläggning ska som huvudregel gälla samma villkor på anläggningen oavsett vilken sjukdom som är ifråga, men Jordbruksverket kan vid behov anpassa restriktionerna till exempel avseende biosäkerhetsåtgärder i ett enskilt beslut eller instruktioner.

A Allmänt

1. Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

Den 21 april 2021 började EU:s djurhälsolag tillämpas. Denna reglering innebär en mer samlad lagstiftning på djurhälsoområdet och ersätter ett stort antal beslut, direktiv och förordningar på EU-nivå. Med anledning av EU:s djurhälsolag pågår en översyn av den nationella lagstiftningen på djurhälsoområdet. Syftet är att anpassa lagstiftningen till EU:s djurhälsolag samt att få till stånd en modern och sammanhållen lagstiftning med en tydlig systematik.

De nuvarande svenska bestämmelserna på djurhälsoområdet finns huvudsakligen i Jordbruksverkets föreskrifter. I och med att både den EU-rättsliga regleringen har gjorts om och det pågår ett omfattande arbete att skapa en nationell samlad djurhälsolag och djurhälsoförordning måste även Jordbruksverkets föreskrifter ses över och anpassas till den systematik och struktur som finns i den överordnande lagstiftningen. Målet har också varit att skapa en tydligare reglering genom att föra samman bestämmelser från olika föreskrifter och samla reglerna för förebyggande och bekämpning av vissa smittsamma djursjukdomar i en enda föreskrift.

I de nu gällande föreskrifterna på området finns även införlivat bestämmelser om sjukdomsbekämpning från flera direktiv och beslut. De flesta direktiv och beslut har upphört att gälla i och med EU:s djurhälsolag och flera av bestämmelserna från direktiven har flyttats över till EU:s djurhälsolag. En EU-förordning ska inte och får inte införlivas eller transformeras till nationell rätt och medlemsstaterna får inte utfärda bestämmelser i sådana frågor som regleras i förordningen. Ändringar i nationell rätt blir därför nödvändiga om rätten strider mot eller omfattar sådant som regleras i EU-förordningen. Med anledning av att det i nu gällande svenska föreskrifter finns bestämmelser som numera finns i EU:s djurhälsolag föreligger i dagsläget en dubbelreglering som inte får förekomma. Detta problem åtgärdas genom att de nu föreslagna föreskrifterna införs och att flera föreskrifter upphävs.

Flera av bestämmelserna i föreskriftsförslaget utgör ett genomförande av EU:s djurhälsolag vad gäller Sveriges hantering av a-, b- och c-sjukdomar. Till detta kommer bestämmelser som syftar till att göra hanteringen av övriga åtgärdssjukdomar så lik hanteringen av a-, b- och c-sjukdomarna som det är lämpligt och möjligt.

Målet med de nya föreskrifterna är således dels en anpassning till EU:s nya djurhälsolag, dels att likrikta hanteringen så att samma principer i görligaste mån gäller för bekämpning av sjukdomar som regleras på EU-nivå respektive på nationell nivå. Den nya regleringen innebär

dock i huvudsak ingen väsentlig förändring av hur misstankar om eller bekräftade fall av de sjukdomar som hädanefter kommer att betecknas som åtgärdssjukdomar hanteras i dagsläget.

2. Beskrivning av alternativa lösningar för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

De nya föreskrifterna handlar om att anpassa regelverket på djurhälsoområdet till gällande EU-lagstiftning. Att inte ändra och uppdatera föreskrifterna på djurhälsoområdet enligt den systematik och struktur som finns i den överordnande lagstiftningen skulle medföra tolknings- och tillämpningsproblem såväl för Jordbruksverket som för berörda aktörer och djurhållare. Att inte ändra och uppdatera föreskrifterna skulle också innebära att Jordbruksverket har nationella regler som också finns i EU:s djurhälsoslag, det vill säga otillåten dubbelreglering.

I föreskriftsförslaget finns verkställighetsföreskrifter som inte kan regleras på annat sätt än i föreskriftsform, till exempel angivande av vilka djursjukdomar som omfattas av epizootilagen. Föreskrifterna innehåller även krav på åtgärder med syfte att förhindra smittspridning i samband med misstanke om eller ett bekräftat utbrott av en åtgärdssjukdom. Bekräftade utbrott av smittsamma djursjukdomar medför kostnader för samhället för vidtagande av bekämpningsåtgärder. Även handeln med andra länder avseende djur och produkter av djur kan påverkas vid konstaterade utbrott. Mot denna bakgrund är det viktigt att uppställda krav för att förhindra smittspridning får genomslag. Alternativa lösningar till de föreslagna föreskrifterna bedöms därför saknas.

3. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Bestämmelserna i föreskrifterna riktar sig i huvudsak till de som håller landlevande djur och som potentiellt kan drabbas av en åtgärdssjukdom. Det finns knappt 70 000 företag som håller livsmedelsproducerande landlevande djur i landet. Företagen är huvudsakligen aktieföretag eller enskild firma och har i genomsnitt 1–5 anställda. Utöver företag som håller landlevande djur finns det även djurhållare med hobbyverksamhet samt djurhållare som håller sällskapsdjur. Av tillgängliga uppgifter rörande antalet sällskapsdjur som kan beröras av regleringen kan nämnas att det i dagsläget finns 734 000 registrerade hundägare i landet.

I genomsnitt har det under perioden 2014–2019 förekommit 15 indexfall per år av epizootiska sjukdomar i Sverige. Vidare har Jordbruksverket under samma tidsperiod i genomsnitt årligen hanterat 150–200 misstankar om epizootiska sjukdomar.

Vid ett bekräftat utbrott av en åtgärdssjukdom hos landlevande djur är det den som håller misstänkt eller bekräftat sjuka djur respektive den som håller djur av berörda djurarter⁹ inom en restriktionszon som direkt berörs av regleringen. Även den som innehar kontaminerade produkter av djur kan komma att beröras. Här inkluderas även till exempel seminstationer, kläckerier och slakterier som är belägna inom en restriktionszon.

Även den som transporterar djur och djurprodukter liksom livsmedels- och foderföretag samt anläggningar för animaliska biprodukter kan beröras av regleringen på så sätt att det till exempel krävs tillstånd för att få transportera vissa djur och produkter till och från anläggningar som ligger inom en restriktionszon.

Allmänheten kan till viss del beröras på så sätt att viss verksamhet med vissa djur eller produkter av sådana djur kan komma att förbjudas inom en restriktionszon.

⁹ Se definition av detta begrepp i 1 kap. 4 § i föreskriftsförslaget.

Vid bekräftat utbrott av en åtgärdssjukdom hos landlevande vilda djur kan allmänheten liksom jägare och jaktföretag samt skogsindustrin komma att beröras av regleringen i det fall en så kallad smittad zon upprättas.

Indirekt kan dessutom aktörer och andra berörda personer påverkas genom att till exempel leveranser av djur och produkter av djur till och från en restriktionszon begränsas.

Alla företag som berörs av den föreslagna regleringen påverkas på samma sätt, oberoende av deras storlek, och regleringen bedöms därför inte påverka konkurrensförhållandena för företagen.

Den myndighet som leder och samordnar de förebyggande åtgärderna och bekämpningen av åtgärdssjukdomarna är Jordbruksverket, eller i förekommande fall den länsstyrelse som Jordbruksverket överlämnar vissa uppgifter till.

4. Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Jordbruksverkets bemyndiganden att meddela bestämmelser om förebyggande och bekämpning av åtgärdssjukdomar finns i 1 a, 1 b, 4 och 17 §§ epizootiförordningen (1999:659) samt 2, 3 och 6 §§ förordningen (2006:815) om provtagning på djur, m.m.

5. Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Flera av bestämmelserna i de föreslagna föreskrifterna är ett genomförande av EU:s nya djurhälsolag vad gäller hanteringen av a-, b- och vissa c-sjukdomar. Till detta kommer vissa bestämmelser som syftar till att göra hanteringen av övriga djursjukdomar som ska bekämpas i landet så lik hanteringen av a-, b- och c-sjukdomar som det är lämpligt och möjligt. Som nämnts ovan medför föreskriftsförslaget inga väsentliga förändringar för djurhållare och aktörer i förhållande till hur hanteringen av misstankar om och bekräftade utbrott av de sjukdomar som hädanefter kommer att betecknas som åtgärdssjukdomar har hanterats tidigare.

I föreskriftsförslaget införs några nya bestämmelser som medför administrativa kostnader för företagen. Kravet på inrapportering av produktionsdata i samband med utbrott av aviär influensa plockas bort i de föreslagna föreskrifterna, vilket i sin tur innebär en minskad administrativ börda för företag som berörs. En närmare redogörelse av tillkommande och minskade administrativa kostnader redovisas nedan.

a) Förteckning över besättningsdata/ förteckning avseende sällskapsdjur

I den nu gällande lagstiftningen på området finns vissa krav på journalföring och annan administration i samband med misstanke om smittsam djursjukdom. Enligt EU:s djurhälsolag ska Jordbruksverket beordra och kontrollera att den berörda aktören förtecknar vissa data vid misstanke om en a-sjukdom. Jordbruksverket anser att detta krav är relevant att ställa också vid misstanke om vissa andra åtgärdssjukdomar. Jordbruksverket kommer dock, efter en lämplighetsbedömning, endast begära in de uppgifter som bedöms vara nödvändiga med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Bestämmelserna finns i 4 kap. 20 och 21 §§ i de föreslagna föreskrifterna.

Kravet på att berörda aktörer och sällskapsdjurhållare ska föra en förteckning över sin besättning respektive sina sällskapsdjur bedöms kunna beröra i genomsnitt fem företag om året, baserat på ovan angivna uppgifter om antal misstankor som Jordbruksverket hanterat per år. Kravet bedöms ta cirka 15 minuter per företag att uppfylla. Den samlade kostnaden för de fem företagen beräknas till 345 kronor, baserat på aktuella uppgifter om den genomsnittliga lönen

för en lantarbetare. Motsvarande siffra för sällskapsdjurshållare är cirka 355 kr på grund av en något högre genomsnittlig lön (800 kr mer per månad än djurskötare inom lantbruket), men eftersom det är mycket vanligare att misstankar berör lantbruksföretag så anger vi 345 kronor i vår uppställning.

b) Intygande av uppgifter i samband med transport

I 5 kap. 10 § och 8 kap. 12 § i föreskriftsförslaget anges att den som tar emot en förseglad transport av djur, produkter eller material ska bryta förseglingen och kontrastsignera transportintyget samt sända intyget för kännedom till Jordbruksverket och berörda länsstyrelser. Regleringen innebär ett förtydligande av de nuvarande bestämmelserna på området. Det bedöms nödvändigt att i föreskrifterna beskriva såväl ansvarsfördelningen som hanteringen i samband med mottagandet av den här typen av transporter eftersom det kan vara annan personal än Jordbruksverkets personal som tar emot en förseglad transport. Syftet med bestämmelsen är att Jordbruksverket ska ha kontroll över de transporter som utförs från anläggningar där en åtgärdsjukdom har bekräftats samt från anläggningar i restriktionszonen.

Kravet på intygande av uppgifter i samband med transport bedöms beröra i genomsnitt ett företag per år, baserat på ovan angivna uppgifter om antal bekräftade utbrott per år i landet. Kravet bedöms ta uppskattningsvis 15 minuter att uppfylla. Kostnaden för företaget beräknas till 152 kronor, baserat på aktuella uppgifter om genomsnittlig lön för en veterinär på ett slakteri. Om det istället är slakteripersonal eller en saneringsarbetare på en destruktionsanläggning som utför uppgiften kostar det 82 respektive 91 kronor, baserat på en slaktares respektive en saneringsarbeters genomsnittliga lön.

c) Aktörers journal över besökare

Enligt EU:s djurhälsolag ska aktörer som håller berörda djurarter i en restriktionszon som upprättats på grund av ett utbrott av en a-sjukdom föra journal över besökare på anläggningen. Jordbruksverket anser dock att det är relevant att besöksjournaler förs på anläggningar i en restriktionszon oberoende av vilken typ av åtgärdsjukdom det rör sig om. Krav på att aktörer som ansvarar för anläggningar i en restriktionszon ska föra journaler över alla besökare på anläggningen finns därför infört i 6 kap. 5 § i föreskriftsförslaget.

Uppgifter om vilka personer som har besökt en anläggning är ett viktigt verktyg i samband med smittspårning och kravet anses därmed vara nödvändigt. Aktörernas insats är mycket liten och består i huvudsak av att iordningställa en gästbok där besökarna själva kan föra in relevanta uppgifter. Kravet anses därmed även vara motiverat och proportionerligt.

Kravet på att aktörer ska föra journal över besökare bedöms beröra i genomsnitt 20 företag om året, baserat på ovan angivna uppgifter om antal bekräftade utbrott per år i landet. Kravet bedöms ta cirka 10 minuter att uppfylla. Den samlade kostnaden för företagen företag beräknas till 920 kronor, baserat på aktuella uppgifter om genomsnittlig lön för en lantarbetare.

d) Aktörer och sällskapsdjurshållare ska anmäla ökad sjuklighet och dödlighet samt betydande produktionsminskningar

Enligt 6 kap. 6 och 7 §§ i föreskriftsförslaget ska aktörer och sällskapsdjurshållare i en restriktionszon anmäla ökad sjuklighet eller dödlighet eller betydande produktionsminskningar. Anmälningskravet har sin grund i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2020/687 och är relevant för alla sjukdomsutbrott där inrättande av restriktionszoner görs som ett led i bekämpningen. Villkoren för anmälan om ökad sjuklighet, dödlighet och betydande produktionsminskningar kan anpassas efter aktuella omständigheter i det enskilda fallet. Ett telefonsamtal eller ett mail räcker vanligen för att förmedla den önskade informationen till Jordbruksverket. Syftet med kravet är att Jordbruksverket ska få relevanta data för att kunna rikta övervakningen av

sjukdomen till de besättningar eller djurgrupper i restriktionszonen som är viktigast att kontrollera.

Kravet på anmälan om ökad sjuklighet och dödlighet samt betydande produktionsminskningar bedöms i genomsnitt beröra fyra företag om året, baserat på ovan angivna uppgifter om antal bekräftade utbrott per år i landet. Kravet bedöms ta cirka 10 minuter att uppfylla. Den samlade kostnaden för de fyra företagen beräknas till 184 kronor, baserat på genomsnittlig lön för en lantarbetare. Vi har valt att inte använda siffran för sällskapsdjurhållare då det är betydligt vanligare att lantbruksföretagen drabbas. Dessutom är, som angetts ovan, skillnaden dem emellan i lön mycket liten.

e) Provtagning av djur av berörda arter i en restriktionszon ska godkännas av Jordbruksverket

Enligt 6 kap. 10§ i föreskriftsförslaget ska, förutom sådan provtagning som görs för att bekräfta förekomst av aktuell djursjukdom ska, all provtagning på djur av berörda arter på anläggningar i restriktionszonen godkännas av Jordbruksverket. Syftet med bestämmelsen är att potentiellt smittförande material inte ska spridas utanför restriktionszonen samt att Jordbruksverket ska ha kontroll på smittskyddsläget i restriktionszonen. Kravet har sitt ursprung i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2020/687 och är relevant för alla sjukdomsutbrott där inrättande av restriktionszoner görs som ett led i bekämpningen. Villkoren för ansökan om godkännande av provtagning kan anpassas efter aktuella omständigheter i det enskilda fallet och det förutsätts att veterinärer som utför provtagningar känner till hur de ska komma i kontakt med Jordbruksverket.

Kravet på ansökan om Jordbruksverkets godkännande för provtagning bedöms i genomsnitt beröra tio företag om året, baserat på ovan angivna uppgifter om antal bekräftade utbrott per år i landet. Kravet bedöms ta cirka 10 minuter att uppfylla. Den totala kostnaden för dessa företag beräknas till 920 kronor, baserat på genomsnittlig lön för en distriktsveterinär.

f) Borttaget krav på inrapportering av produktionsdata vid utbrott av aviär influensa

I föreskriftsförslaget föreslås att det nu gällande kravet på inrapportering av produktionsdata vid utbrott av aviär influensa, vilket är relevant för att bedöma eventuell förekomst av aviär influensa, tas bort. Anmälningsskravet kommer dock att finnas kvar men i en annan form, se 6 kap. 6 § i föreskriftsförslaget och redovisningen under punkt d ovan.

Det borttagna kravet på inrapportering av produktionsdata bedöms i genomsnitt ha berört fem företag om året och krävde att företagaren rapporterade in produktionsdata dagligen i 21 dagar, vilket motsvarar hur länge en restriktionszon är upprättad. Rapporteringen bedöms ha tagit cirka 10 minuter per dag att utföra. Det borttagna kravet för med sig en minskad tidsåtgång för berörda aktörer, motsvarande en kostnad på 4 830 kronor, baserat på aktuella uppgifter om genomsnittlig timlön för en lantarbetare.

Regleringen medför inga nya kostnadsmissiga eller andra konsekvenser för Jordbruksverkets hantering av misstankar om och bekräftade utbrott av åtgärdssjukdomar.

6. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Som nämnts ovan ska de föreslagna föreskrifterna tillämpas vid förebyggande och bekämpning av så kallade åtgärdssjukdomar hos landlevande djur (undantaget sjukdomar hos bin). Åtgärder som kommer att vidtas enligt föreskriftsförslaget avser således djursjukdomar som omfattas såväl av EU-rättslig reglering som av nationell lagstiftning. Utgångspunkten är att modellen för

bekämpning av a-sjukdomar enligt EU:s djurhälsolag ska utgöra grunden också för bekämpningen av övriga åtgärdssjukdomar.

Enligt Djurhälsolagsutredningen (SOU 2020:62) är nationella åtgärder för bekämpning av förtecknade sjukdomar som inte är a-, b- eller c-sjukdomar tillåtna, så länge åtgärderna inte hindrar den fria rörligheten inom unionen. Samma sak gäller för nationella bekämpningsåtgärder för icke förtecknade sjukdomar.¹⁰ Såsom fritt från flera smittsamma djursjukdomar har Sverige ett mycket gott djurhälsoläge, vilket i ett internationellt perspektiv stärker Sveriges konkurrenskraft. Det goda djurhälsoläget och Sveriges konkurrenskraft gör att det finns ett betydande värde i att på nationellt initiativ bekämpa vissa djursjukdomar som inte kräver faktisk bekämpning på EU-rättslig nivå. De föreslagna föreskrifterna innehåller bestämmelser om åtgärder som ska vidtas vid både misstanke om och bekräftat fall av samtliga åtgärdssjukdomar. Regleringen går därmed utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen men regleringen bedöms dock inte medföra strängare krav än vad som är lämpligt och nödvändigt för att förhindra introduktion och spridning av smittsamma djursjukdomar i landet. Syftet med åtgärderna är att begränsa smittspridning av vissa djursjukdomar. Det är endast relevant att vidta åtgärder på den plats där sjukdomen misstänks eller har bekräftats samt i upprättade restriktionszoner, dvs. i begränsade geografiska områden. Vidare vidtas åtgärderna under en begränsad tidsperiod; till dess att en misstanke är avfärdad eller ett bekräftat utbrott har bekämpats.

7. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Föreskrifterna beräknas träda i kraft den 1 januari 2022. Som nämnts ovan förmedlas krav på åtgärder i samband med misstanke om eller bekräftat utbrott av en åtgärdssjukdom huvudsakligen genom enskilda beslut till berörda aktörer eller sällskapsdjurhållare. Föreskriftsförslaget innehåller kompletterande bestämmelser om ytterligare åtgärder som ska vidtas vid misstanke om eller bekräftat utbrott av en åtgärdssjukdom. Till dess att föreskrifterna finns på plats kommer åtgärder för sjukdomsbekämpning att vidtas med stöd av nu gällande lagstiftning på området, i ljuset av regleringen i EU:s djurhälsolag. Möjligheterna att upprätthålla Sveriges goda smittskyddsstatus kommer inte att påverkas under tiden till dess att föreskrifterna finns på plats.

Jordbruksverket kommer att informera om de nya föreskrifterna och ändringar i det samlade regelverket på djurhälsoområdet på verkets webbplats samt ge information i samband med direkt kontakt med kunder. Branschorganisationerna har löpande fått information i de olika referensgrupper som funnits för näringen under tiden som Jordbruksverket har arbetat med framtagandet av föreskriftsförslaget.

B Kommuner och regioner

Markera med x nedan

Regleringen bedöms inte få några nya effekter för kommuner eller regioner. Konsekvensutredningen innehåller därför inte någon beskrivning i punkt 8.

8. Beskrivning av effekter för kommuner och landsting

¹⁰ Se SOU 2020:62 s. 366 ff.

C Företag

Med företag avses här en juridisk eller en fysisk person som bedriver näringsverksamhet, det vill säga försäljning av varor och/eller tjänster yrkesmässigt och självständigt. Att yrkesmässigt bedriva näringsverksamhet bör tolkas brett.

Markera med x nedan

Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Konsekvensutredningen innehåller därför inte någon beskrivning av punkterna i avsnitt C.

Regleringen bedöms få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Konsekvensutredningen innehåller därför en beskrivning av punkterna i avsnitt C.

Klicka eller tryck här för att ange text.

D Samråd

Beskrivning av ett eventuellt tidigt samråd

Jordbruksverket har vid framtagandet av de föreslagna föreskrifterna inhämtat synpunkter från Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och Livsmedelsverket.

Jordbruksverket har även haft ett obligatoriskt samråd med SVA avseende vissa av bestämmelserna i föreskrifterna.

Kontaktperson

Emma Johansson

Stöd- och samordningsenheten

Jordbruksverket

E-post: Emma.Johansson3@jordbruksverket.se

Tfn: 036-15 50 67